

Tunne- ja vuorovaikutustaidot vuosiluokilla 3-6

Oppiaineen tehtävä

Tunne- ja vuorovaikutustaitojen opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden kykyä toimia itsensä ja toisten kanssa rakentavalla tavalla. Tunne- ja vuorovaikutustaitojen opettamisella pyritään edistämään oppilaiden psyykkistä ja sosiaalista toimintakykyä sekä hyvinvointia. Tunne- ja vuorovaikutustaidot ovat perusedellytys toimiville sosiaalisille suhteille. Tunne- ja vuorovaikutustaitojen oppiminen tukee lasten ja nuorten psyykkistä hyvinvointia ja luottamusta omaan osaamiseen sekä vaikuttaa koulumotivaatioon ja lisää työrauhaa sekä parantaa oppimistuloksia. Tunne- ja vuorovaikutustaitojen oppiminen vähentää oppilaiden välisiä konflikteja sekä antaa eväitä ristiriitatilanteiden ratkaisemiseen.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 3-6

Seuraavat sisällöt toistuvat vuosiluokittain. Jokaisella vuosiluokalla on sisältöihin liittyvät tavoitteet ja aiheet.

1. Itsetuntemus
 - a. rentoutuminen, rauhoittuminen
 - b. omat vahvuudet, kehittämisen kohteet
2. Tunteet ja empatia
 - a. tunteiden tunnistaminen ja hyväksyminen
 - b. toisen tunteiden huomiointi
3. Kaveritaidot ja ristiriitojen ratkaisu
 - a. kaveruus, toisen kunnioittaminen
 - b. kiusaaminen, konfliktien ratkaisu
4. Yhteisöllisyys
 - a. me-henki, rakentava erimielisyys
 - b. suvaitsevaisuus

Tunne- ja vuorovaikutustaitojen oppimisympäristöön ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3.-6.

Oppimisympäristöinä käytetään koulun tilojen ja opetusryhmän lisäksi monipuolisesti lähiluontoa ja rakennettua ympäristöä, erilaisia yhteisöjä ja vuorovaikutustilanteita sekä virtuaalisia ympäristöjä. Tavoitteiden kannalta keskeistä on oppilaiden osallisuus ja vuorovaikutus sekä toimiminen erilaisissa ryhmissä näkökulmia ja ratkaisuja etsien.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki tunne- ja vuorovaikutustaitojen oppimisessa vuosiluokilla 3.-6.

Tunne- ja vuorovaikutustaitojen opiskelun kannalta keskeistä on ohjata oppilaita käyttämään monipuolisesti erilaisia opiskelu- ja työskentelytapoja. Ohjausta tarvitaan erityisesti muut huomioivaan toimimiseen eri aihepiireissä ja oppimisympäristöissä. Opetuksessa ja työtapojen valinnassa otetaan huomioon oppilaiden aikaisemmat tiedot ja taidot sekä

kehitykseen, elämäntilanteeseen ja kulttuuriin liittyvät erityistarpeet. Oppilaita ohjataan kunnioittamaan jokaisen oikeutta yksityisyyteen itseään koskevissa henkilökohtaisissa asioissa. Eri ajattelutaitojen tasoilla olevat harjoitukset voivat tukea eriyttämistä yksilöllisten tarpeiden mukaan. Yhteisönä toimiminen tukee yhdessä oppimista ja erilaisten vahvuuksien hyödyntämistä. Ohjaus ja tuki, työtapojen valinta sekä onnistumisen kokemukset tukevat oppilaiden oppijaminäkuvan vahvistumista tunne- ja vuorovaikutustaidoissa. Oppilaille annetaan mahdollisuus myös syventymiseen ja rauhoittumiseen

Tunne- ja vuorovaikutustaitojen arviointi vuosiluokilla 3.-6.

Opintojen aikainen arviointi on kannustavaa, ohjaavaa ja oppimista edistävää. Palautetta annetaan jatkuvasti ja pyritään kiinnittämään huomiota erityisesti onnistumisen hetkiin. Oppilas arvioi omaa kehitystään esimerkiksi tekemällä itsearviointeja. Oppilas harjoittelee vertaisarvioinnin antamista. Lukuvuoden väli- ja päättöarvioinneissa oppilaan Tunne ja vuorovaikutustaitojen opiskelua arvioidaan suoritusmerkinnällä hyväksyty/hylätty.

Tavoitteet ja sisällöt vuosiluokittain

Itsetuntemus

3. luokka

Tavoitteet:

- Oppilas tunnistaa erilaisia rentoutumiskeinoja.
- Oppilas tunnistaa rauhoittumisen taitoja ja ymmärtää kuuntelun merkityksen oppimiselle.
- Oppilas tunnistaa omia vahvuuksia ja kehittämisen kohteitaan.
- Oppilas osaa kertoa omista vahvuuksistaan muille.
- Oppilas tunnistaa omia vahvuuksiaan koulutyössä.
- Oppilas huomaa ja osaa nimetä asioita, joista on kiitollinen.

Sisällöt:

- Oppilas tutustuu erilaisiin rentoutumisen ja rauhoittumisen keinoihin opettajan ohjauksessa.
- Oppilas harjoittelee tunnistamaan ja nimeämään omia vahvuuksiaan.
- Oppilas harjoittelee tunnistamaan asioita, joista voi kokea kiitollisuutta.

4. luokka

Tavoitteet:

- Oppilas tunnistaa itselleen sopivat rentoutumiskeinot ja osaa hyödyntää niitä.
- Oppilas osaa rauhoittua kuuntelemaan ymmärtäen sen merkityksen ryhmässä.
- Oppilas osaa hyödyntää omia vahvuuksiaan yksin ja ryhmässä.
- Oppilas tunnistaa ja arvostaa erilaisia vahvuuksia itsessään ja toisissa ihmisissä.
- Oppilas tunnistaa kehittämisen kohteitaan ja asettaa itselleen tavoitteita.
- Oppilas osaa kertoa asioita, joista on kiitollinen.

Sisällöt:

- Oppilas harjoittelee rentoutumisen ja rauhoittumisen taitoja opettajan ohjauksessa.
- Oppilas harjoittelee tunnistamaan ja hyödyntämään itselle sopivia rentoutumisen ja rauhoittumisen keinoja erilaisissa tilanteissa.
- Oppilas harjoittelee tunnistamaan ja nimeämään omia kehittämisen kohteitaan.
- Oppilas harjoittelee tunnistamaan omia ja luokkayhteisön vahvuuksia.

5. luokka

Tavoitteet:

- Oppilas löytää keinoja rauhoittumiseen ja rentoutumiseen.
- Oppilas tunnistaa ja tekee asioita, jotka tuovat hyvää mieltä, iloa ja onnellisuutta itselle ja muille.
- Oppilas huomaa ja tunnistaa hyviä asioita arkielämässään ja koulussa.
- Oppilas hyödyntää omia vahvuuksiaan koulutyössä.
- Oppilas tunnistaa ja käyttää kehittymässä olevia vahvuuksiaan.

Sisällöt:

- Oppilas harjoittelee keinoja rauhoittaa itsensä.
- Oppilas harjoittelee taitoa valita omassa arjessaan asioita, jotka tuovat hyvää mieltä, iloa ja onnellisuutta itselle ja muille.
- Oppilas harjoittelee tekemään hyvää mieltä tuottavia asioita.
- Oppilas harjoittelee tunnistamaan ja käyttämään omia vahvuuksiaan.

6. luokka

Tavoitteet:

- Oppilas osaa rauhoittaa itsensä ja hyödyntää läsnäolotaitoja erilaisissa tilanteissa.
- Oppilas tuntee kiitollisuutta ja tietää, mikä tekee hänet onnelliseksi.
- Oppilas tunnistaa ja käyttää omia vahvuuksiaan.
- Oppilas hyödyntää omia vahvuuksiaan koulutyössä ja tavoitteiden saavuttamisessa.

Sisällöt:

- Oppilas harjoittelee edelleen läsnäolotaitoja sekä itsensä rauhoittamisen keinoja.
- Oppilas nimeää asioita, joista hän on kiitollinen.
- Oppilas kertoo esimerkiksi suullisesti, piirtäen tai kirjoittaen, mitkä asiat tuovat hänelle onnellisuutta ja mistä hän on kiitollinen muille (esim. perheenjäsenille).
- Oppilas harjoittelee edelleen tunnistamaan ja käyttämään omia vahvuuksiaan.
- Oppilas harjoittelee käyttämään omia vahvuuksiaan koulutyössä.

Tunteet ja empatia

3. luokka

Tavoitteet:

- Oppilas tunnistaa erilaisia tunteita ja tunnereaktioita itsessään.
- Oppilas osaa sanoittaa erilaisia tunteita ja tunnereaktioita itsessään.
- Oppilas tunnistaa toisten tunteita ja osaa toimia ryhmässä myötätuntoisesti.
- Oppilas ymmärtää oman käytöksen ja toiminnan vaikutuksen luokan ilmapiiriin.

Sisällöt:

- Oppilas harjoittelee tunnistamaan ja nimeämään tunteita.

- Oppilas harjoittelee keskustelemalla tai draaman keinoin erilaisia vuorovaikutustilanteita, joissa voi osoittaa empatiaa toista kohtaan: toisen auttaminen, kannustaminen ja lohduttaminen sekä toisen onnistumisista iloitseminen.
- Oppilas harjoittelee asettumaan toisen näkökulmaan esim. draaman keinoin tai kirjallisuuden avulla.

4. luokka

Tavoitteet:

- Oppilas tunnistaa ja hyväksyy erilaisia tunteita ja tunnereaktioita itsessään.
- Oppilas osaa sanoittaa erilaisia tunteita ja tunnereaktioita itsessään.
- Oppilas tunnistaa ja ymmärtää toisten tunteita ja osaa toimia ryhmässä myötätuntoisesti.
- Oppilas ymmärtää oman käytöksen ja toiminnan vaikutuksen luokan ilmapiiriin ja osaa säädellä käytöstään ja toimintaansa tarpeen mukaan.

Sisällöt:

- Oppilas harjoittelee tunnistamaan ja nimeämään tunteita itsessä ja toisissa.
- Oppilas harjoittelee keskustelemaan erilaisista tunteista ja tunnereaktioista.
- Oppilas harjoittelee asettumaan toisen näkökulmaan esim. draaman keinoin tai kirjallisuuden avulla.
- Oppilas harjoittelee keskustelemalla tai draaman keinoin erilaisia vuorovaikutustilanteita, joissa voi osoittaa empatiaa toista kohtaan: toisen auttaminen, kannustaminen ja lohduttaminen sekä toisen onnistumisista iloitseminen.

5. luokka

Tavoitteet:

- Oppilas osaa nimetä tunteita monipuolisesti sekä tunnistaa niitä kehostaan.
- Oppilas toimii ryhmässä myötätuntoisesti ja sovittelutaitoja hyödyntäen.

Sisällöt:

- Oppilas harjoittelee tunteiden nimeämistä ja sitä, missä tunteet tuntuvat kehossa.
- Oppilas harjoittelee tunnistamaan tunteita ja laajentamaan tunnesanastoa.
- Oppilas harjoittelee havainnoimaan toisten ihmisten tunteita ja toimimaan ympäristön viestien vaatimalla tavalla.
- Oppilas harjoittelee edelleen toisten huomioonottamista ja vuorottelua.

6. luokka

Tavoitteet:

- Oppilas huomaa ja vahvistaa myönteisiä tunteita omassa toiminnassaan ja vuorovaikutustilanteissa.
- Oppilas osaa hyväksyä, ymmärtää ja käsitellä haastavia tunteita.

- Oppilas rakentaa ja vaikuttaa tietoisesti yhteisön tunneilmapiiriin omalla läsnäolollaan ja toiminnallaan.

Sisällöt:

- Oppilas harjoittelee huomaamaan oman käyttäytymisensä vaikutusta muihin ja toisaalta myös omaan oloon.
- Oppilas harjoittelee kertomaan toisille omista tunteistaan ja ymmärtää, miksi tuntee erilaisia tunteita ja mitä tarpeita tunteiden taustalla on.
- Oppilas harjoittelee keinoja rauhoittaa itsensä kuuntelemaan muita läsnäolevasti.

Kaveritaidot ja ristiriitojen ratkaisu

3. luokka

Tavoitteet:

- Oppilas toimii ryhmässä ystävällisesti toisia kohtaan.
- Oppilas osaa työskennellä erilaisten ihmisten kanssa.
- Oppilas kohtaa muut yhteisön jäsenet tervehtien ystävällisesti ja osaa keskustelutaitojen alkeita (hymy ja hei ja kysymys, esim. mitä kuuluu?).
- Oppilas kunnioittaa omaa ja toisten hyvinvointia ja turvallisuutta (fyysinen ja psyykinen).
- Oppilas osaa selvittää ristiriitatilanteita keskustellen ja osaa sopia asiat aikuisen tuella.

Sisällöt:

- Oppilas harjoittelee kertomaan, millaista on ystävällinen puhe ja toiminta.
- Oppilas harjoittelee ystävällistä puhetta ja toimintaa erilaisissa vuorovaikutustilanteissa.
- Oppilas harjoittelee työskentelemään kaikkien kanssa rakentavalla tavalla.
- Oppilas harjoittelee itsenäisen ongelmanratkaisun keinoja esimerkiksi riitatilanteisiin.

4. luokka

Tavoitteet:

- Oppilas toimii ryhmässä ystävällisesti ja joustavasti toisia kohtaan.
- Oppilas osaa työskennellä erilaisten ihmisten kanssa.
- Oppilas kohtaa muut yhteisön jäsenet tervehtien ystävällisesti ja osaa keskustelutaitojen alkeita (hymy ja hei ja kysymys, esim. mitä kuuluu?).
- Oppilas kunnioittaa omaa sekä toisten hyvinvointia ja turvallisuutta (fyysinen ja psyykinen) ymmärtäen niiden merkityksen.
- Oppilas oppii selvittämään ristiriitatilanteita keskustellen ja sopimaan asiat.

Sisällöt:

- Oppilas harjoittelee ystävällistä puhetta ja toimintaa erilaisissa vuorovaikutustilanteissa.
- Oppilas harjoittelee työskentelemään kaikkien kanssa rakentavalla tavalla.
- Oppilas harjoittelee itsenäistä ongelmanratkaisua erilaisissa ristiriitatilanteissa.

5. luokka

Tavoitteet:

- Oppilas rakentaa hyviä kaverisuhteita vuorovaikutustaidoilla.
- Oppilas käyttää aktiivisesti vuorovaikutustaitoja.
- Oppilas toimii ryhmässä aktiivisen rakentavasti ja sovittelevasti.

Sisällöt:

- Oppilas harjoittelee vuorovaikutustaitoja yhdessä toisten kanssa rakentavasti toiset huomioiden ja toisia kunnioittaen
- Oppilas opettelee vastavuoroisuutta vuorovaikutustilanteissa.
- Oppilas harjoittelee ystävällistä puhetta ja toisen kuuntelemista.

6. luokka

Tavoitteet:

- Oppilas rakentaa hyviä kaverisuhteita aktiivisilla vuorovaikutustaidoilla
- Oppilas toimii aktiivisesti rauhaa rakentaen ja edistäen.

Sisällöt:

- Oppilas harjoittelee hyödyntämään vahvuuksiaan myös ristiriita- ja sovittelutilanteissa.
- Oppilas harjoittelee kunnioittavaa vuorovaikutusta.
- Oppilas harjoittelee edelleen ystävällistä puhetta ja toisen kuuntelemista.
- Oppilas harjoittelee hyödyntämään vahvuuksiaan myös ristiriita- ja sovittelutilanteissa.

Yhteisöllisyys

3. luokka

Tavoitteet:

- Oppilas tunnistaa ja arvostaa oman ryhmän vahvuuksia.
- Oppilas huolehtii luokan ja koulun yhteisistä tavaroista.
- Oppilas toimii ryhmässä reilusti ja kannustavasti.
- Oppilas tekee asioita, jotka tuovat hyvää mieltä, iloa ja onnellisuutta muille.
- Oppilas auttaa toisia ryhmässä.

- Oppilas toimii kouluyhteisössä arvostavasti muita kohtaan sekä yhteisiä sääntöjä kunnioittaen (yhteisön säännöt).

Sisällöt:

- Oppilas harjoittelee tunnistamaan ja nimeämään oman luokan vahvuuksia.
- Oppilas harjoittelee huolehtimaan yhteisistä tavaroista ja tiloista esimerkiksi siivoamalla jälkensä.
- Oppilas harjoittelee toimimaan ryhmässä reilulla tavalla ja auttamaan toisia.
- Oppilas harjoittelee tunnistamaan tapoja, joilla voi tuottaa hyvää mieltä toisille.

4. luokka

Tavoitteet:

- Oppilas tunnistaa ja arvostaa oman ryhmän vahvuuksia laajemmin.
- Oppilas ottaa vastuuta yhteisestä kouluympäristöstä.
- Oppilas toimii ryhmässä ja kouluyhteisössä reilusti ja kannustavasti edistäen myönteistä tunneilmapiiriä.
- Oppilas auttaa toisia ryhmässä.
- Oppilas toimii kouluyhteisössä arvostavasti muita kohtaan sekä yhteisiä sääntöjä kunnioittaen (yhteisön säännöt).
- Oppilas toimii ohjeiden mukaisesti ymmärtäen oman toiminnan merkityksen muihin ryhmäläisiin.

Sisällöt:

- Oppilas harjoittelee tunnistamaan ja nimeämään oman luokan ja koulun vahvuuksia.
- Oppilas harjoittelee huolehtimaan koko koulun yhteisistä tavaroista ja tiloista.
- Oppilas harjoittelee toimimaan ryhmässä reilulla tavalla ja auttamaan toisia.
- Oppilas harjoittelee tunnistamaan ja hyödyntämään tapoja, joilla voi tuottaa hyvää mieltä toisille.

5. luokka

Tavoitteet:

- Oppilas toimii kouluyhteisössä arvostavasti muita kohtaan sekä yhteisiä sääntöjä kunnioittaen.
- Oppilas edistää yhteistä hyvää.
- Oppilas osaa tehdä yhteistyötä kaikkien kanssa.

Sisällöt:

- Oppilas harjoittelee luokan ja kouluyhteisön sääntöjen hyväksymistä ja niihin sopeutumista.
- Oppilas harjoittelee kunnioittavan kohtaamisen taitoa ja ystävällisyyttä (esim. tervehtiminen ja kiittäminen).
- Oppilas työskentelee erilaisissa ryhmissä ja vaihtelevien pariin kanssa.

- Oppilas harjoittelee erilaisten näkemysten ymmärtämistä.
- Oppilas harjoittelee taitoa huolehtia koulun tavaroista ja laitteista.
- Oppilas harjoittelee yhteistä hyvää edistävien asioiden tekemistä (esim. roskien kerääminen, yhteisötaide, toisen auttaminen).

6. luokka

Tavoitteet:

- Oppilas kohtaa ja vuorovaikuttaa yhteisössä myönteisesti ja arvostavasti.
- Oppilas edistää omaa sekä toisten fyysistä ja psyykkistä hyvinvointia ja turvallisuutta.
- Oppilas osaa kertoa oman mielipitensä rakentavasti.
- Oppilas tekee tietoisesti myötätuntoisia ja hyviä tekoja yhteisön hyväksi.

Sisällöt:

- Oppilas harjoittelee olemaan kohteliaasti kiinnostunut luokkatovereiden asioista sekä harjoittelee luokkatovereiden kannustamista ja kehumista.
- Oppilas harjoittelee vuorovaikutusta ylläpitävien ja edistävien kysymysten esittämistä.
- Oppilas harjoittelee edelleen taitoa huolehtia koulun tavaroista ja laitteista.
- Oppilas harjoittelee ymmärtämään ja arvostamaan erilaisuutta.

Tunne- ja vuorovaikutustaidot vuosiluokilla 7-8

Oppiaineen tehtävä

Tunne- ja vuorovaikutustaitojen opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden kykyä toimia itsensä ja toisten kanssa rakentavalla tavalla. Tunne- ja vuorovaikutustaitojen opettamisella pyritään edistämään oppilaiden psyykkistä ja sosiaalista toimintakykyä sekä hyvinvointia. Tunne- ja vuorovaikutustaidot ovat perusedellytys toimiville sosiaalisille suhteille. Tunne- ja vuorovaikutustaitojen oppiminen tukee lasten ja nuorten psyykkistä hyvinvointia ja luottamusta omaan osaamiseen sekä vaikuttaa koulumotivaatioon ja lisää työrauhaa sekä parantaa oppimistuloksia. Tunne- ja vuorovaikutustaitojen oppiminen vähentää oppilaiden välisiä konflikteja sekä antaa eväitä ristiriitatilanteiden ratkaisemiseen.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 7-8

Seuraavat sisällöt toistuvat vuosiluokittain. Jokaisella vuosiluokalla on sisältöihin liittyvät tavoitteet ja aiheet.

1. Itsetuntemus
 - a. rentoutuminen, rauhoittuminen
 - b. omat vahvuudet, kehittämisen kohteet
2. Tunteet ja empatia
 - a. tunteiden tunnistaminen ja hyväksyminen
 - b. toisen tunteiden huomiointi
3. Kaveritaidot ja ristiriitojen ratkaisu
 - a. kaveruus, toisen kunnioittaminen
 - b. kiusaaminen, konfliktien ratkaisu
4. Yhteisöllisyys
 - a. me-henki, rakentava erimielisyys
 - b. suvaitsevaisuus
 - c. turvallinen yhteisö
5. Media ja hyvinvointi
6. Arjen selviytymistaidot
 - a. Turvataidot
 - b. Seksuaalisuus
 - c. Mielen hyvinvointi
7. Katse tulevaisuuteen

Tunne- ja vuorovaikutustaitojen oppimisympäristöön ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7.-8.

Työtapojen valinnassa on oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä taata turvallinen ja avoin oppimis- ja keskusteluympäristö, jossa oppilas kokee tulevansa kuulluksi ja arvostetuksi. Erityisesti kunkin uuden ryhmän aloittaessa ryhmäytyminen on olennainen osa oppimisympäristön rakentumista.

Oman oppimisympäristön aktiivinen havainnointi, oppilaiden mukaan ottaminen oppimisympäristöjen ja työtapojen valintaan sekä voimavaralähtöinen tunne- ja vuorovaikutustaitojen edistäminen tarjoavat mahdollisuuksia käytännön harjoittelulle ja soveltamiselle koulu yhteisössä. Ne tukevat samalla yhteenkuuluvuutta, yhteisöllistä hyvinvointia ja osallisuutta omassa opetusryhmässä ja koko koulu yhteisössä.

Oppimisympäristöinä käytetään koulun tilojen ja opetusryhmän lisäksi monipuolisesti lähiluontoa ja rakennettua ympäristöä, erilaisia yhteisöjä ja vuorovaikutustilanteita sekä virtuaalisia ympäristöjä. Tavoitteiden kannalta keskeistä on oppilaiden osallisuus ja vuorovaikutus sekä toimiminen erilaisissa ryhmissä näkökulmia ja ratkaisuja etsien.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki tunne- ja vuorovaikutustaitojen oppimisessa vuosiluokilla 7.-8.

Oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä ohjauksen ja tuen järjestämisessä on vahvistaa oppilaan osallisuuden ja minäpystyvyyden kokemusta. Opetus suunnitellaan siten, että se mahdollistaa yhteistyön eri oppiaineiden, kouluterveydenhuollon ja muun opiskelu huollon kanssa ja tarjoaa mahdollisuuksia harjoitella ja soveltaa tunne- ja vuorovaikutustaitojen osa-alueita osana yhteisöllistä opiskelu huoltoa ja koulun toimintakulttuuria. Yhteistyöllä varmistetaan myös oppilaan tarvitsema henkilökohtainen tuki oppimiseen ja elämäntilanteeseen liittyvissä kysymyksissä.

Tunne- ja vuorovaikutustaitojen opiskelun kannalta keskeistä on ohjata oppilaita käyttämään monipuolisesti erilaisia opiskelu- ja työskentelytapoja. Ohjausta tarvitaan erityisesti muut huomioivaan toimimiseen eri aihepiireissä ja oppimisympäristöissä. Opetuksessa ja työtapojen valinnassa otetaan huomioon oppilaiden aikaisemmat tiedot ja taidot sekä kehitykseen, elämäntilanteeseen ja kulttuuriin liittyvät erityistarpeet. Oppilaita ohjataan kunnioittamaan jokaisen oikeutta yksityisyyteen itseään koskevista henkilökohtaisista asioista. Eri ajattelutaitojen tasoilla olevat harjoitukset voivat tukea eriyttämistä yksilöllisten tarpeiden mukaan. Yhteisönä toimiminen tukee yhdessä oppimista ja erilaisten vahvuuksien hyödyntämistä. Ohjaus ja tuki, työtapojen valinta sekä onnistumisen kokemukset tukevat oppilaiden oppijaminäkuvan vahvistamista tunne- ja vuorovaikutustaidoissa. Oppilaiden yksilölliset tuen tarpeet otetaan huomioon työtapojen ja sisältöjen valinnassa.

Tunne- ja vuorovaikutustaitojen arviointi vuosiluokilla 7.-8.

Arviointi perustuu työskentelyn havainnointiin ja keskusteluihin ja argumentaatioon sekä oppilaiden monimuotoisten tuotosten tarkasteluun. Oppilaiden itsearviointia ja vertaispalautetta käytetään arvioinnin tukena. Palautteessa ja arvioinnissa otetaan huomioon oppilaiden yksilölliset vahvuudet ja kehittymistarpeet ja tuetaan niitä.

Opintojen aikainen arviointi on kannustavaa, ohjaavaa ja oppimista edistävää. Palautetta annetaan jatkuvasti ja pyritään kiinnittämään huomiota erityisesti onnistumisen hetkiin.

Tunne- ja vuorovaikutustaitojen oppimisen tavoitteet ja arvioinnin kohteet ovat laajalti käytännön toimintataitoja, yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja, mutta myös tiedonhallintataitoja. Oppilaan osaaminen rakentuu ja taidot tulevat näkyväksi tunne- ja vuorovaikutustaitojen tavoitteisiin liittyvien keskeisten sisältöalueiden kautta.

Arviointi on vuosiluokilla 7-8 numeerinen asteikolla 4-10.

Tavoitteet ja sisällöt vuosiluokittain

Tavoitteet

T1 Oppilas oppii hyödyntämään tunne- ja vuorovaikutustaitoja erilaisissa sosiaalisissa tilanteissa

Arvosana	Osaamisen kuvaus
Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Oppilas osaa nimetä perustunteita ja tietää, että ne vaikuttavat käyttäytymiseen.
Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Oppilas osaa nimetä perustunteet sekä antaa joitakin esimerkkejä tunteiden ja käyttäytymisen välisestä vuorovaikutuksesta.
Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Oppilas osaa kuvata perustunteiden lisäksi muita tunteita sekä antaa esimerkkejä tunteiden ja käyttäytymisen välisestä vuorovaikutuksesta ja käyttäytymisen säätelystä.
Osaamisen kuvaus arvosanalle 9	Oppilas osaa luokitella erilaisia tunteita, analysoida niiden taustatekijöitä sekä esitellä keinoja käyttäytymisen ja vuorovaikutuksen säätelyyn.

T2 Oppilas oppii erilaisia keinoja ristiriita- ja kriisitilanteiden käsittelyyn.

Arvosana	Osaamisen kuvaus
Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Oppilas osaa nimetä ristiriitatilanteita sekä stressin ja kriisien piirteitä.
Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Oppilas osaa nimetä keinoja ristiriitatilanteiden selvittämiseen ja stressin ja kriisien käsittelyyn.
Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Oppilas osaa kuvata keinoja ja ratkaisuja ristiriitatilanteiden selvittämiseen sekä stressin ja kriisien käsittelyyn.
Osaamisen kuvaus arvosanalle 9	Oppilas osaa luokitella ristiriitatilanteiden syitä ja esitellä perusteltuja keinoja ja ratkaisuja ristiriitatilanteiden selvittämiseen sekä stressin ja kriisien käsittelyyn.

T3 Ohjata oppilasta kehittämään itsetuntemustaan, omien arvojen ja asenteiden sekä kehon ja mielen viestien tunnistamista.

-

Lisätietoa

Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

T4 Ohjata oppilasta pohtimaan yksilöllisyyteen, yhteisöllisyyteen ja yhdenvertaisuuteen liittyviä kysymyksiä sekä tukea oppilaan valmiuksia luoda vastuullisia ratkaisuja ihmisten välisissä vuorovaikutustilanteissa.

Arvosana	Osaamisen kuvaus
Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Oppilas osaa nimetä yksilöllisyyteen vaikuttavia tekijöitä sekä antaa yksittäisen esimerkin sosiaalisten suhteiden yhteydestä mielen hyvinvointiin ja terveyteen. Oppilas osaa nimetä yhdessä toimimiseen ja vuorovaikutukseen liittyviä eettisiä kysymyksiä ja esittää niihin ohjatusti ratkaisuja.
Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Oppilas osaa kuvata yksilöllisyyteen vaikuttavia tekijöitä sekä antaa esimerkkejä sosiaalisten suhteiden yhteydestä mielen hyvinvointiin ja terveydelle. Oppilas osaa kuvata yhdessä toimimiseen ja vuorovaikutukseen liittyviä eettisiä kysymyksiä ja esittää niihin ratkaisuja.
Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Oppilas osaa analysoida esimerkkien avulla yksilölliseen kehitykseen liittyviä kysymyksiä sosiaalisten suhteiden näkökulmasta ja analysoida sosiaalisten suhteiden merkitystä mielen hyvinvoinnille ja terveydelle. Oppilas osaa analysoida yhdessä toimimiseen ja vuorovaikutukseen liittyviä eettisiä kysymyksiä ja esittää niihin vastuullisia ratkaisuja.
Osaamisen kuvaus arvosanalle 9	Oppilas osaa analysoida perustellen yksilölliseen kehitykseen liittyviä kysymyksiä sosiaalisten suhteiden näkökulmasta ja arvioida sosiaalisten suhteiden merkitystä mielen hyvinvoinnille ja terveydelle. Oppilas osaa arvioida yhdessä toimimiseen ja vuorovaikutukseen liittyviä eettisiä kysymyksiä sekä arvioida ja perustella niihin liittyviä ratkaisuja.

[T5 Tarjota oppilaalle mahdollisuuksia harjoitella ryhmässä toimimista erilaisissa rooleissa ja vuorovaikutustilanteissa, innostaa oppilasta ilmaisemaan itseään ja kuuntelemaan muita sekä tukea oppilaan valmiuksia tunnistaa, ilmaista ja säädellä tunteitaan.](#)

Arvosana	Osaamisen kuvaus
Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Oppilas työskentelee erilaisissa ryhmissä ohjatusti. Oppilas nimeää ohjatusti tunteiden ilmaisuun ja niiden säätelyyn liittyviä keinoja.
Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Oppilas työskentelee ryhmän antaman tehtävän mukaisesti ja antaa pyydettyä toiminnasta palautetta. Oppilas nimeää tunteiden ilmaisuun ja niiden säätelyyn liittyviä keinoja.
Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Oppilas työskentelee yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi antaen ja vastaanottaen palautetta. Oppilas kuvailee tunteiden ilmaisuun ja niiden säätelyyn liittyviä keinoja.
Osaamisen kuvaus arvosanalle 9	Oppilas työskentelee vastuullisesti ja oma-aloitteisesti erilaisissa rooleissa antaen, vastaanottaen ja hyödyntäen palautetta. Oppilas kuvailee perustellen tunteiden ilmaisuun ja niiden säätelyyn liittyviä keinoja ja soveltaa niitä eri tilanteissa ja rooleissa.

[T6 Ohjata oppilasta työskentelemään kaikkien kanssa sekä säätelmään toimintaansa ja tunneilmaisuaan sosiaalisessa vuorovaikutuksessa toiset huomioon ottaen](#)

Arvosana	Osaamisen kuvaus
Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Oppilas työskentelee valikoimiensa ihmisten kanssa sekä säätelnee toimintaansa ja tunneilmaisuaan niin, että pystyy toimimaan sosiaalisissa harjoitustilanteissa muiden kanssa.
Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Oppilas työskentelee kaikkien kanssa.

Arvosana	Osaamisen kuvaus
Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Oppilas työskentelee eri sosiaalisissa harjoitustilanteissa yhteisesti sovitulla tavalla ja toiset huomioon ottaen.
Osaamisen kuvaus arvosanalle 9	Oppilas työskentelee kaikkien kanssa ja edistää ryhmän toimintaa ja oppimista.

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot, tunne- ja vuorovaikutustaidot

Esimerkkejä sisällöistä

OU = Perusopetuksen tunne- ja turvataitokasvatuksen opetusmateriaali, luokka-asteet 7-9 (Oulu)

RO = Hyvinvoinnin vuosikello (Rovaniemi)

HY = Hyvän mielen koulu – Käsikirja mielenterveystaitojen vahvistamiseen yläkoulussa (Mieli ry)

KK = KiVa Koulu – Opettajan opas yläkoululle.

	7. luokka
	<ul style="list-style-type: none"> • Oppiaineen tarkoitus, keskeiset tavoitteet, sisällöt ja toimintatavat • Arviointi. (Oppimispäiväkirja, kirjalliset tehtävät, toiminnalliset harjoitteet jne.) • Opiskeluhuollon esittäytyminen (kuraattori, terveydenhoitaja, koulunuorisotyö, mielihoitaja, psykologi)
Itsetuntemus rentoutuminen, rauhoittuminen omat vahvuudet, kehittämisen kohteet	<ul style="list-style-type: none"> • Luontevahvuuteni (OU) • Positiivinen palaute ja kannustussanat (RO s. 146) • Mitä itsetunto tarkoittaa (RO s. 170-171) • Vahvuuskorteilla työskentely (HY s. 54-55) • Temperamenttiteemi (HY s. 55) • Minäkäsitys ja itsetunto – Kunnioitanko itseäni? (KK s. 109-112) • Rentoutumisen ja rauhoittumisen hyödyt (RO s. 160-161)
Tunteet ja empatia tunteiden tunnistaminen ja hyväksyminen toisen tunteiden huomiointi	<ul style="list-style-type: none"> • Kaikenkirjavat kehotunteet (OU) • Tunteiden säätely ja ajatusten vaikutus (OU) • Sanaton tunneilmaisu ja valokuva (RO s. 147-148) • Sarjakuva (RO s. 149-150) • Tartu tunnetaitoihin (HY s. 68-75) • Tunteet ovat tärkeitä! (KK s. 100-108)
Kaveritaidot ja ristiriitojen ratkaisu kaveruus, toisen kunnioittaminen, kiusaaminen, konfliktien ratkaisu	<ul style="list-style-type: none"> • Vuorovaikutuksen viisi K:ta (OU) • Kiusaaminen ja henkinen väkivalta (OU) • Kiusaamisen vastainen tunti (OU) • Mitä ovat sosiaaliset taidot? (RO s. 151) • Sanojen valinnan tärkeys (RO s. 179-180) • Kaveritaidot kunniaan (HY s. 56-64) • Ryhmäroolit ja kiusaaminen (KK s. 72-85)

	<ul style="list-style-type: none"> • Kiusaamisen seuraukset ja vastavoimat (KK s. 166-179)
Yhteisöllisyys me-henki, rakentava erimielisyys, suvaitsevaisuus, turvallinen yhteisö	<ul style="list-style-type: none"> • Hyvän luokkahengen avaimet (OU) • Turvaverkko (RO s. 144-145) • Mistä turvallinen ryhmä koostuu? (RO s. 168-169) • Luokkamme ryhmänä (KK s. 66-71)
Media ja hyvinvointi	<ul style="list-style-type: none"> • Stop nettikiusaamiselle ja ilkeilylle (OU) • Turvallisesti netissä (OU) • Ongelmanratkaisua somessa (RO s. 152-154) • Media ja ajanhallinta (RO 181-182) • Keskustelua mediasta ja mielen hyvinvoinnista (HY s. 47)
Arjen selviytymistaidot Turvataidot, seksuaalisuus, mielen hyvinvointi	<ul style="list-style-type: none"> • Turvallisuus ja turvattomuus (OU) • Seksuaalisuuteen liittyvät sanat ja itselle ajankohtaiset kysymykset (OU) • Ihastuminen, seurustelu ja seksi (OU) • Turvaverkkoni (OU) • Seksuaalioikeuksien kunnioittaminen koulussa (OU) • Turvataitoja ja ongelmanratkaisua (OU) • Seksuaalinen häirintä, houkuttelu ja seksuaaliväkivalta ja toimintaohjeet (OU) • Syöminen, liikkuminen, nukkuminen (RO s. 162-163) • Sukupuolinen ja seksuaalinen häirintä ja kiusaaminen (KK-koulu s. 151-161)
Katse tulevaisuuteen	<ul style="list-style-type: none"> • Tavoitetikkaat (RO s. 155-159) • Kohti unelmia (HY s. 88-95)

Esimerkkejä sisällöistä

OU = Perusopetuksen tunne- ja turvataitokasvatuksen opetusmateriaali, luokka-asteet 7-9 (Oulu)

RO = Hyvinvoinnin vuosikello (Rovaniemi)

HY = Hyvän mielen koulu – Käsikirja mielenterveystaitojen vahvistamiseen yläkoulussa (Mieli ry)

KK = KiVa Koulu – Opettajan opas yläkoululle.

	8. luokka <ul style="list-style-type: none"> • Oppiaineen tarkoitus, keskeiset tavoitteet, sisällöt ja toimintatavat • Arviointi, oppimispäiväkirja • Opiskeluhuollon esittäytyminen (kuraattori, terveydenhoitaja, koulunuorisotyö, mielihoitaja, psykologi)
Itsetuntemus rentoutuminen, rauhoittuminen omat vahvuudet, kehittämisen kohteet	<ul style="list-style-type: none"> • Itsetunto (OU) • Vahvuudet (OU) • Luontevahvuuteni ja unelmani tulevaisuuteen (OU) • Itsetunnon kehittyminen (RO s. 194-195) • Mielikuvamatka ja rentoutuminen (RO s. 185-186) • Stressin hallinta (RO s. 213-216)
Tunteet ja empatia tunteiden tunnistaminen ja hyväksyminen toisen tunteiden huomiointi	<ul style="list-style-type: none"> • Tunteet ja itsesäätely (OU) • Myönteiset tunteet (OU) • Myötätunto (OU) • Tunteiden säätelyn harjoittelu (RO s. 172-173)

	<ul style="list-style-type: none"> • Empatia, sympatia ja välinpitämättömyys (RO s. 174-178) • Empatian näkyminen (RO s. 198-199)
Kaveritaidot ja ristiriitojen ratkaisu kaveruus, toisen kunnioittaminen, kiusaaminen, konfliktien ratkaisu	<ul style="list-style-type: none"> • Sovittelutaidot – rauhanrakennusrata (OU) • Vuorovaikutuksen tavat (OU) • Rakentava riitely (OU) • Ryhmän konfliktitilanteet ja niiden ratkaisut (RO s. 200-201) • Kaveritaidot kunniaan (HY s. 65-66) • Selviytymisen keinot (HY s. 76-86) • Miten ryhmä saa sen aikaan? (KK s. 86-95) • Jämäkkyys: osaan sanoa ei! (KK s. 112-117) • Kunnioitan myös muita (KK s. 118-126)
Yhteisöllisyys me-henki, rakentava erimielisyys, suvaitsevaisuus, turvallinen yhteisö	<ul style="list-style-type: none"> • Luokkamme arvot ja taidot (OU) • Ryhmän eri roolit (RO s. 192-193) • Koulun hyvinvointikatsaus (HY s. 21)
Media ja hyvinvointi	<ul style="list-style-type: none"> • Nettiympäristö – haasteita ja selviytymiskeinoja (OU) • Häirintä ja kiusaaminen digitaalisessa mediassa (OU) • Nuorten tarinoita digitaalisesta mediasta ja turvaohjeet (OU) • Rikkinäinen puhelin ja mediakuvat (RO s. 202-208) • Virtuaalinen kiusaaminen (KK s. 139-141)
Arjen selviytymistaidot Turvataidot, seksuaalisuus, mielen hyvinvointi	<ul style="list-style-type: none"> • Rakkaus ja seurustelun pelisäännöt (OU) • Turvapaikka ja -verkko (OU) • Seksuaalinen häirintä, houkuttelu ja seksuaaliväkivalta ja toimintaohjeet (OU) • Seksuaalisuuteen liittyviä asenteita ja oikeuksia (OU) • Rakkaudesta ja rajoista (OU) • Selviytymisympyrä (OU) • Täytyy tehdä -lista (RO s. 187-188) • Hyvinvointipeli (RO s. 217-218) • Omat rajat ja itsemääräämisoikeus (HY s. 38) • Hyvän mielen suunnitelma (HY s. 47)
Katse tulevaisuuteen	<ul style="list-style-type: none"> • Hyvinvointipurjehdus (RO s. 183-184) • Unelmien kalastelu (RO 209-212)